

DECIZIE

22 noiembrie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecătorul – Valeriu Doagă
Judecătorii – Tamara Chișca-Doneva, Iurie Bejenaru,
Svetlana Filincova, Nicolae Craiu

examinînd recursul declarat de reprezentantul Vitei Parhaniuc, avocatul Constantin Ciachir împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Natalia Mustea, succesorul în drepturi a Evgheniei Castriulin împotriva Vitei Parhaniuc cu privire la constatarea faptului rezoluțiunii contractului de înstrăinare a imobilului cu condiția întreținerii pe viață,

c o n s t a t ă:

La 25 noiembrie 2015 Natalia Mustea, succesorul în drepturi a Evgheniei Castriulin a depus cerere de chemare în judecată împotriva Vitei Parhaniuc cu privire la constatarea faptului rezoluțiunii contractului de înstrăinare a imobilului cu condiția întreținerii pe viață.

În motivarea acțiunii a invocat că, la 03 ianuarie 2008 Evghenia Castriulin și Vita Parhaniuc au încheiat contractul cu privire la înstrăinarea imobilului cu condiția întreținerii pe viață, autentificat de notarul Natalia Malîșcenco la 03 ianuarie 2008 și înregistrat sub nr. 3068.

Relevă, că în baza pct.2 al contractului nominalizat, pîrîta și-a asumat obligațiunea să o întrețină pe Evghenia Castriulin, să o asigure cu îmbrăcăminte, hrană, medicamente și cu toate necesare pe parcursul vieții, iar ultima îi va transmite pîrîtei în proprietate apartamentul XXXXX mun. Chișinău.

Consideră că obligațiunile contractuale de întreținere nu au fost executate de către pîrîta de la data încheierii contractului și pînă în prezent, iar reclamanta s-a adresat de nenumărate ori pîrîtei cu rugămintea de a-și executa obligațiile contractuale asumate cu bună-credință, acestea din urmă fiind ignorate.

Menționează, că la 09 martie 2015 reclamanta a expediat în adresa pîrîtei două cereri prin care a solicitat rezilierea contractului în mod benevol și prin care ultima a fost informată despre rezilierea unilaterală a contractului.

Solicită constatarea faptului rezoluțiunii contractului cu privire la înstrăinare a imobilului cu condiția întreținerii pe viață, autentificat de notarul Natalia Malîșcenco la

03 ianuarie 2008, înregistrat sub nr. 3068.

Prin hotărîrea Judecătorei Rîșcani, mun. Chișinău din 09 noiembrie 2016 s-a admis acțiunea, s-a constatat faptul rezoluțiunii, începînd cu 09 martie 2015, a contractului de înstrăinare a imobilului cu condiția întreținerii pe viață, încheiat între Evghenia Castriulin și Vita Parhaniuc, autentificat notarial la 03 ianuarie 2008 și înregistrat sub nr. 3068. S-a încasat din contul Vitei Parhaniuc în beneficiul Nataliei Mustea cheltuielile de judecată exprimate sub formă de taxă de stat achitată de reclamant în mărime de 150 de lei.

Prima instanță a constatat că, din partea pîrtei Vita Parhaniuc se atestă o neexecutare esențială a contractului din momentul semnării contractului pînă în cel al întocmirii declarației privind rezoluțiunea contractului. Totodată s-a stabilit că contractul de înstrăinare a imobilului cu condiția întreținerii pe viață a fost efectiv rezolvit prin declarația de rezoluțiune din partea Evgheniei Castriulin din 09 martie 2015.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017 s-a respins apelul declarat de avocatul Constantin Ciachir, în interesele Vitei Parhaniuc și s-a menținut hotărîrea Judecătorei Rîșcani, mun. Chișinău din 09 noiembrie 2016.

La 15 august 2017 reprezentantul Vitei Parhaniuc, avocatul Constantin Ciachir a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017, solicitînd admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și hotărîrii primei instanțe cu emiterea unei hotărîri de respingere a acțiunii.

În motivarea recursului a invocat că instanțele inferioare au încălcat dispozițiile art. 282 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, deoarece în cauză există un litigiu de drept ce țin de competența instanțelor judecătorești.

Afirmă că instanțele inferioare nu au elucidat circumstanțele importante ale cauzei, iar în proces nu a fost introdus ca parte Vasile Cojuhari, fratele Evgheniei Castriulin, fiind moștenitor de clasa I, de vreme ce intimata nu este decît nepoată.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursul declarat de reprezentantul Vitei Parhaniuc, avocatul Constantin Ciachir urmează a fi admis, casată decizia instanței de apel cu restituirea cauzei spre rejudecare în instanța de apel pentru următoarele.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărîrii atacate, fără a administra noi dovezi.

Materialele cauzei atestă că prin contractul de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață nr. 1 din 03 ianuarie 2008, Castriulin Evghenia a transmis în proprietate Vitei Parhaniuc apartamentul XXXXX, iar ultima s-a obligat să o asigure pe parcursul vieții pe Castriulin Evghenia cu spațiu locativ, mîncare, medicamente, produse alimentare și toate necesare cu dreptul de a locui în bunul imobil respectiv (f.d.5).

Prin cererea autentificată notarial din 09 martie 2015, Castriulin Evghenia, în

calitate de beneficiara întreținerii în contractul nr.1 din 03 ianuarie 2008 de înstrăinare a apartamentului XXXXX și-a manifestat intenția în fața notarului Nelli Pancova de a rezilia contractul respectiv (f.d.8).

La 09 martie 2015, Castriulin Evghenia a autentificat cererea prin care i-a înștiințat pe Vita Parhaniuc și Vasile Parhaniuc că reziliază contractul de înstrăinare a bunului imobil cu condiția întreținerii pe viață nominalizat, din motiv că ultimii nu-și onorează obligațiunile asumate (f.d.7).

La 13 aprilie 2015, Nataliei Mustea i-a fost eliberat certificatul de calitate de moștenitor nr. 3677 (f.d.4).

La 25 noiembrie 2015 Natalia Mustea, a înaintat cererea de chemare în judecată împotriva Vitei Parhaniuc prin care a solicitat constatarea faptului rezoluțiunii contractului de înstrăinare a imobilului cu condiția întreținerii pe viață (f.d.2-3).

Verificând legalitatea deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017 prin prisma argumentelor invocate în recurs, Colegiul constată că, instanța de apel nu a ținut cont de natura pretențiilor invocate de reclamant, nu a determinat subiectul raportului material litigios și a apreciat eronat circumstanțele cauzei.

În baza art. 239 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

Conform art. 241 alin. (2), (5) și (6) din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească constă din partea introductivă și partea dispozitivă. În cazurile prevăzute la art. 236 alin. (5), hotărârea judecătorească constă din partea introductivă, partea descriptivă, motivare și dispozitiv. Fiecare parte a hotărârii se evidențiază separat în textul acesteia. În motivare se indică: circumstanțele pricinii, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța. Dispozitivul cuprinde concluzia instanței judecătorești privind admiterea sau respingerea integrală sau parțială a acțiunii, repartizarea cheltuielilor de judecată, calea și termenul de atac al hotărârii.

Instanța de recurs evidențiază că, efectul devolutiv al apelului presupune două limite raționale: *tantum devolutum quantum appellatum*, adică instanța de apel rejudecă în fapt și în drept, ceea ce apelantul a înțeles să atace din hotărârea primei instanțe, fiind o consecință a principiului disponibilității care guvernează procesul civil și *tantum devolutum quantum iudicatum*, unde instanța de apel, efectuează o nouă examinare în fond, dar și exercită controlul judiciar complet, în fapt și în drept, asupra ceea ce a hotărât prima instanță și din acest motiv instanța de apel, nu poate fi pusă în situația de a soluționa cereri care nu au fost formulate în fața primei instanțe, adică cereri absolut noi prin care să se invoce pretenții noi.

Sub acest aspect, Colegiul notează că instanța de apel la adoptarea actului de dispoziție recurat a omis să efectueze o analiză amplă a probelor anexate la materialele cauzei pentru constatarea circumstanțelor importante ale cauzei, determinarea obiectului probațiunii, precum și pentru stabilirea corespunderii subiectului raportului material litigios cu subiectul juridic procesual care-și revendică drepturile în cauza dată în vederea identificării autenticității reclamantului Mustea Natalia în procesul intentat.

Instanța de recurs reține că, acțiunea a fost înaintată de Mustea Natalia care a susținut calitatea sa de moștenitor testamentar a averii succesoriale lăsate de Castriulin Evghenia, calitate care urma a fi constatată prin probe pertinente, concludente, utile.

Art. 839 alin. (1) din Codul civil, prevede că în baza contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață, o parte (beneficiarul întreținerii) se obligă să dea celeilalte părți (dobânditor) în proprietate un bun imobil sau mobil, iar dobânditorul se obligă să asigure beneficiarului întreținere în natură – locuință, hrană, îngrijire și ajutorul necesar pe timpul cât va trăi, precum și înmormântare.

Conform art. 844 alin. (1) din Codul civil, Beneficiarul întreținerii este în drept să ceară rezoluțiunea contractului în cazul nerespectării obligațiilor contractuale de către dobânditor.

În baza art. 55 din Codul de procedură civilă, se consideră participanți la proces: părțile, intervenienții, procurorul, petiționarii, persoanele care, în conformitate cu art.7 alin.(2), art.73 și 74, sînt împuternicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane sau care intervin în proces pentru a depune concluzii în apărarea drepturilor unor alte persoane, precum și persoanele interesate în pricinile cu procedură specială.

În conformitate cu art. 59 alin. (1) din Codul de procedură civilă, parte în proces (reclamant sau pîrît) poate fi orice persoană fizică sau juridică prezumată, la momentul intentării procesului, ca subiect al raportului material litigios.

Conform art. 70 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul ieșirii uneia dintre părți din raportul juridic litigios sau din raportul stabilit prin hotărîre judecătorească (deces, reorganizare, cesiune de creanță, transfer de datorie și alte cazuri de subrogare), instanța permite înlocuirea părții cu succesorul ei în drepturi. Succesiunea în drepturi este posibilă în orice fază a procesului.

Colegiul menționează că instanța de apel urma să individualizeze și să verifice calitatea procesuală a Nataliei Mustea în vederea determinării subiecților raporturilor procesuale civile, circumstanță care nu a fost stabilită cu certitudine de instanța inferioară or, în baza certificatului de calitate de moștenitor testamentar nr. 3677 din 13 aprilie 2015 anexat la materialele cauzei rezidă că, aceasta are calitate de moștenitor testamentar, iar din conținutul procesului-verbal al ședinței de judecată din 02 august 2016 (f.d.70 verso) cît și din cererea de recurs înaintată (f.d.116), se desprinde că Cojuhar Vasile este fratele Evgheniei Castriulin, fiind moștenitor de clasa II, în sensul art. 1500 alin. (1) lit.b) din Codul civil. Din moment ce certificatul de calitate de moștenitor a Nataliei Mustea nu are valoarea unui certificat de moștenitor, instanțele inferioare aveau sarcina de a identifica dacă Natalia Mustea este subiect al raportului material litigios și care este calitatea procesuală a Nataliei Mustea.

Instanța de recurs reține că, la materialele cauzei lipsesc acte susceptibile să confirme faptul că, Mustea Natalia este moștenitor testamentar a întregii averi succesoriale a defunctei Castriulin Evghenia, or în baza art. 1456 din Codul civil, moștenitorii legali nedeseznați în testament își păstrează dreptul la moștenire asupra părții netestate din avere. Ei, de asemenea, moștenesc și partea testată din avere dacă, la momentul deschiderii moștenirii, în viață nu se afla nici unul dintre moștenitorii testamentari sau dacă toți au renunțat la moștenire. Astfel, la materialele cauzei lipsește testamentul nr. 1822, autentificat la 09 martie 2015, indicat în certificatul de calitate de moștenitor (f.d.4), precum și certificatul de deces a Evgheniei Castriulin care eventual ar putea furniza informații cu privire la calitatea potențialelor moștenitori al averii succesoriale și înlăturarea tuturor dubiilor care planează în privința acestora.

În acest sens, instanța de recurs relevă că, la materialele cauzei nu au fost prezentate toate actele, fapt pentru care instanța de recurs este în dificultate de a

verifica cele descrise supra, iar instanța de apel nu a întreprins măsuri în vederea soluționării litigiului apărut prin constatarea unor fapte necesare examinării la care instanța urma să contribuie, ținând cont de art. 118 alin. (5) din Codul de procedură civilă care prevede că, în caz de necesitate instanța judecătorească (judecătorul) este în drept să propună părților și altor participanți la proces, după caz, să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii pentru a se convinge de veridicitatea lor.

Mai mult, concluzia instanței de apel precum că nu era necesară atragerea în proces a lui Cojuhar Vasile este improprie, în condițiile în care stabilirea cercului părților în proces și implicarea în proces a altor persoane a dus la determinarea eronată a subiecților raportului material litigios în sensul art. 59 alin. (1) din Codul de procedură civilă, or conform art. 183 alin.(2) lit.c) în raport cu art. 370 alin.(1) din Codul de procedură civilă, pregătirea pentru dezbatere judiciară este obligatorie pentru orice pricină civilă și are ca scop stabilirea componenței participanților la proces și implicarea în proces a altor persoane.

În altă ordine de idei, instanța de apel a determinat că prin cererea nr.1823 din 09.03.2015 (f.d.7) Castriulin Evghenia i-a înștiințat pe Parhaniuc Vita și Parhaniuc Vasilii despre intenția de a rezoluționa contractul, fără a-și motiva poziția cu argumente concludente bazate pe clauzele acesteia și probatoriul anexat la materialele cauzei. Or, concluzia instanței de apel urmează să se fundamenteze pe mijloace de probă consistente care să nu suscite dubii vis-a-vis de veridicitatea lor, iar susținerea unei poziții trebuie să fie justificată faptic și legal, în caz contrar s-ar atesta lipsa motivării hotărârii judecătorești. Prin urmare, instanța de apel a omis să cerceteze rațiunea și suportul probant care a determinat-o să considere că declarația de rezoluțiune [cererea nr.1823 din 09.03.2015] (f.d.7) a fost înaintată Vitei Parhaniuc și lui Vitalii Parhaniuc, fără a ține cont de faptul că în baza art.200 alin. (1) și art. 737 alin. (1) din Codul civil, manifestarea de voință care trebuie recepționată de cealaltă parte produce efecte în momentul în care parvine acesteia, indiferent de faptul dacă a luat sau nu cunoștință de conținutul ei, iar rezoluțiunea contractului operează prin declarație scrisă față de cealaltă parte.

Examinând litigiul în cauză, instanțele inferioare s-au referit la dispozițiile legii materiale cu privire la rezoluțiunea contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață (art. 844 din Codul civil), însă nu au determinat procedura în care urmează a fi examinat un astfel de litigiu (procedura contencioasă sau specială). Or prin declarația de rezoluțiune autenticată notarial nr. 1823 din 09.03.2015 (f.d.7) înaintată Vitei Parhaniuc și lui Vitalii Parhaniuc, contractul de înstrăinare a imobilului cu condiția întreținerii pe viață nr. 1 din 03 ianuarie 2008 (f.d.5), a fost rezoluționat și acest fapt este existent.

Instanța de recurs subliniază că în ordinea procedurii speciale persoanele interesate pot să-și apere în judecată drepturile subiective incontestabile în cazurile în care persoanele date nu le pot realiza fără confirmarea acestora în ordine judecătorească.

În acest sens, atât prima instanță cât și instanța de apel urmau să verifice dacă acțiunea respectivă intră în competența instanțelor de judecată și dacă există un litigiu de drept, reieșind din solicitările înaintate în acțiune în sensul art. 240 alin. (3) din Codul de procedură civilă, or art. 282 alin. (2) din Codul de procedură civilă prevede că, dacă, în cadrul examinării pricinii de constatare a unui fapt cu valoare juridică,

apare un litigiu de drept care nu ține de competența instanțelor judecătorești, instanța examinează cererea de constatare a acestui fapt în procedură specială.

În același timp, Colegiul menționează că, la rezoluțiunea contractului litigios în baza art. 844 alin. (1) din Codul civil, instanța de apel urma să verifice respectarea obligației de prestare a întreținerii de către dobânditor [Parhaniuc Vita] în limitele condițiilor indicate în contractul litigios, luând în considerare faptul că nu este suficientă prezumarea faptului că obligația de întreținere nu a fost executată sau a fost executată necorespunzător exclusiv din declarațiile beneficiarului întreținerii [Castrulin Evghenia], fiind necesară prezentarea și administrarea de probe în condițiile art.118 din Codul de procedură civilă, or art.844 din Codul civil, urmează a fi aplicat în coroborare cu art.709-711 din Codul civil sau cu art.733 din aceeași lege, conform cărora nu orice nerespectare a obligațiilor contractuale poate justifica rezoluțiunea contractului.

Astfel, Colegiul evidențiază că instanța de apel în partea motivată a deciziei sale și-a argumentat concluzia prin faptul că Parhaniuc Vita nu a prezentat probe în vederea combaterii argumentelor invocate de Castrulin Evghenia, în pofida faptului că sarcina probațiunii în asemenea cazuri este pusă pe seama părților urmare a principiului disponibilității consacrat la art. 27 din Codul de procedură civilă, or interesul reclamantului este de a obține câștig de cauză și, implicit, apărarea dreptului său, consolidându-și acțiunea cu probe în sensul art. 117 din Codul de procedură civilă, întrucât art. 118 alin. (1) din Codul de procedură civilă, stipulează expres că, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

Din aceste raționamente, Colegiul ajunge la concluzia că instanța de apel nu a respectat normele de drept procedural și material, care însă au importanță pentru soluționarea corectă a cauzei deduse judecării, astfel soluția acesteia fiind lipsită de putere de convingere și poartă un caracter unilateral, concluziile căreia nu reflectă circumstanțele cauzei.

Astfel, din considerentele menționate și avînd în vedere că Curtea de Apel Chișinău a încălcat normele de drept procedural și material, nu a dat apreciere circumstanțelor cauzei, nu a determinat subiectul raportului material litigios, iar decizia emisă este nemotivată și totodată luînd în considerare faptul că erorile date nu pot fi corectate în ordine de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia că recursul declarat de reprezentantul Vitei Parhaniuc, avocatul Constantin Ciachir urmează să fie admis cu casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017 și restituirea cauzei la rejudecare în Curtea de Apel Chișinău în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminînd cauza să emită o hotărâre legală și întemeiată cu respectarea drepturilor procedurale ale părților.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e

Se admite recursul declarat de reprezentantul Vitei Parhaniuc, avocatul Constantin Ciachir.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Natalia Mustea, succesorul în drepturi a Evgheniei Castriulin împotriva Vitei Parhaniuc cu privire la constatarea faptului rezoluțiunii contractului de înstrăinare a imobilului cu condiția întreținerii pe viață, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Valeriu Doagă

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Iurie Bejenaru

Svetlana Filincova

Nicolae Craiu